

Antoni Batista

**OTEGI,
la força de la pau**

Pròleg de David Fernàndez

La Campana

1a edició: octubre del 2015

© Antoni Batista, 2015

Autor representat per IMC Agència Literària

© Edicions La Campana

Avenir, 49, baixos, 08021 Barcelona

Tel.: 93 453 16 65

info@lacampanaeditorial.com

www.lacampanaeditorial.com

Disseny de la coberta: Zink comunicació

Foto de la coberta: © Lurrak

ISBN: 978-84-16457-04-5

Dipòsit legal: B. 19.915-2015

Fotocomposició: EdiGestió (Barcelona)

Impressió a Romanyà/Valls. Capellades (Barcelona)

«Si tots diem no,
la guerra serà
el passat
i la pau el futur.»

BERTOLT BRECHT

Pròleg de David Fernàndez

HASIERA DA AMAIA

«Mentre no aprenuem a furetejar la foscor,
no sabrem escriure amb claredat».

JOSEBA SARRIONAINDIA

Vaig conèixer el verb afinat i la paraula honesta de l'Antoni Batista fa molt de temps. En paraula impresa. Molts anys enrere. Fa moltes nits i massa matinades. Tot just ens estrenàvem com a estudiants de la UAB i el seu *Diario privado de la guerra vasca* –i després molts altres llibres seus– era la primera esclatxa de complexitat, matisos i fondària –periodisme en estat pur– sobre el conflicte basc. Abans, corrien els primers noranta. Eren temps estranys, mediàticament monolítics, en què el plasma i les ones hertzianes només servien per servir en safata la versió oficial. No hi havia internet ni xarxes socials: només les cròniques imprescindibles i de referència d'en Batista, les intervencions memorables de l'enyorat Jon Idigoras o una incursió discreta a les Rambles, l'únic lloc on podies fer-te amb un exemplar del desaparegut *Egin*, silenciats per l'Estat espanyol.

Rara avis excepcional, les cròniques honrades d'en Batista, enmig d'una guerra i en moments duríssims, eren

aire net no contaminat, anaven sempre contra corrent i tractaven els lectors com a tals –persones intel·ligents que necessiten claus per formar-se una opinió pròpia–. Ajudaven a comprendre un conflicte gravíssim, et feien qüestionar el teu parer i la teva mirada i fitaven lluny, sempre molt més lluny, per albirar un altre demà resolutiu. És clar: per dalt, el plasma televisiu escopia el temps sinistre d’Aznar –i l’estat d’excepció decretat en terres basques–; per sota, gairebé de manera clandestina, ens arribava cada dia la remor de maltractaments, de guerres brutes, del museu dels horrors d’Intxaurren i de les primeres evidències del GAL. L’altra cara d’una mateixa moneda, mentre anàvem aprenent que un poder sempre cínic coneix i reconeix en privat allò que sempre nega en públic.

O dit d’una altra forma més clara: tota una generació estem en deute amb en Batista per haver-nos ajudat a pensar. Després, afortunadament, la vida, la sagrada vida, que és l’únic que tenim, va fer que encreuéssim. I de coneixe’l llegint paraules vaig passar a coneixe’l escoltant-lo i demanant-li consells per mil motius i fronts oberts. D’aleshores ençà, sovint ens creuem missatges en llatí, tafanejant en la condició humana: el llatí, una altra passió útil que ens uneix. Però quan, a les acaballes d’aquest

estiu, em va demanar que provés de fer aquest pròleg i em va desgranar el perquè, vaig recordar l'obvietat nòmada: és el País Basc, en vies i vides paral·leles, el que més ens ha lligat mútuament. Recordo encara dolorosament la ruptura de la treva. La seva trucada. La iniciativa catalana per la pau que vam provar de bastir perquè no és trenqués el procés de pau. I ell, si se'm permet dir-ho, aconseguint un gest que era gesta i símbol: que en Raimon vingués a cantar «Tots els colors del verd». N'érem uns quants reclamant pau enmig d'un hivern cru. A penes 4.000 persones a Sant Jaume. Amb les veus feministes de les dones per la pau d'Ahotsak omplint-ho tot. Encenent espelmes enmig de la foscor. Intentant que no s'apagués la llum ni saltessin els ploms. I fracassant, cal dir-ho.

Potser per això, pròleg i epíleg, passa que encara avui, quan em demanen pel País Basc, m'envaeix una estranya i llarga barreja de tristesa, respecte i esperança. I algun silenci insondable. En l'innegable mapa inacabat dels sofriments acumulats, dolors implacables i pèrdues irreversibles, el conflicte basc i l'anomalia espanyola també ens han modulats i marcat. Dispersament, he hagut de visitar presons des del 1999 –Alcalá-Meco, Ocaña, Soto–, he hagut d'imaginar tots els dies durant sis anys d'amistat presa, he vist com tancaven mitjans de comunicació on

treballava, he escoltat dolors inenarrables i he sentit Mart-xelo Otamendi, amb una dignitat impactant, batallant contra la impunitat de la tortura. I he creuat ponts. I ho he reaprès tot humilment. Gràcies a en Toni he conegut la família Lluch. M'escric sovint amb Roberto Manrique, víctima d'Hipercor. I aquests anys m'he anat fent amb Lévinas: la mirada de l'altre, la inviolabilitat ètica de l'altre, l'ètica humanista davant la crueltat de les violències. De totes les violències.

Avui, el País Basc –malgrat la duríssima batalla pel «relat» que es lliura i es lliurarà– no és cap foto fixa oficial ni maniquea. És una pel·lícula inacabada encara, on l'ull cinematogràfic d'en Toni –sort i privilegi per a la societat catalana– ha estat la millor càmera per apropar-s'hi. El que ell fa és periodisme: propaganda zero. Ara, avui, aquí, retruny la pregunta: ¿com s'hi ha arribat, al nou temps que viu el País Basc, encara enmig d'un bloqueig mediocre de l'Estat i l'aposta irreversible de l'esquerra abertzale per un nou cicle?

Aquest llibre d'en Toni, novament, ho cartografia i ho explica de viva veu, des de la pròpia experiència acumulada i amb tot detall. Microscopi Batista. Temps i trànsits, dolors i travesses, convulsions i dificultats. I un fragilíssim camí per la pau, apostant-hi quan més calia, que és quan

ningú hi creia. O com diria Gerry Adams: «La negociació veritablement difícil sempre és amb els teus.» I sí: va arribar el silenci de les armes, unilateral i irreversible. En un llarg i lent procés on sobresurt, per damunt d'un equip petit i decidit (Rafa, Sonia, Miren, Arkaitz), un nom imprescindible: Arnaldo Otegi. Sí: la força indestructible de la pau. Recentment, prologant un llibre sobre l'estimat Pepe Mujica, Otegi l'evocava recordant sàviament que per sobre de qualsevol projecte revolucionari –i la independència i el socialisme per al País Basc ho són– hi ha l'ètica revolucionària.

Anecdota menor, en la curta experiència al Parlament que ara clou, l'Arnaldo també ha estat ben present. Ens han prohibit reiteradament i des del primer dia la visita parlamentària a Logronyo –això després d'un kafkià viacrucis telefònic amb Institucions Penitenciàries digne del teatre de l'absurd de Ionesco–; la carta que ens va enviar des de la cel·la de la presó va aparèixer abans a la portada d'*El País* que a casa meva; el vam convidar a la Comissió d'Estudi sobre el Dret a Decidir creada al Parlament per abordar el procés democràtic català; mantenim relació periòdica amb la família i el fill, la Julia i l'Hodei, arreperats en el retorn que algun dia vindrà; i mai hem fallat a les cites per exigir la seva immediata llibertat, la darrera

—després de Desmond Tutu, Angela Davis, Zizek, Pérez Esquivel— de rellevant i evident impacte internacional.

En qualsevol dels casos, però, aquest és un llibre que fa una crònica de com es construeix la pau —i quant costa— i com s’ha obert un temps nou. I de per què es tanca un cicle. De fet, se’n tanquen dos. «*Hasiera da amaia, amaia da hasiera*», xiuxiuegen en eusquera: el final és el principi i viceversa, i tot torna a començar. Per a en Toni, perquè amb aquest llibre clou la llarga etapa de cronista de referència, implicat i curós, de la polièdrica i dolorosa realitat basca, després de dècades a la sempre difícil primera línia del foc creuat. I per a l’Arnaldo, perquè el proper abril —després de sis anys de ser hostatge d’Estat, com si fos una «fera ferotge» engabiada— podrà tornar a trepitjar el carrer, perquè podrà ser candidat a president i perquè —espero, desitjo, anhelo— el proper maig del 2016 podria esdevenir el proper lehendakari, com ficciona l’Antoni, d’una nova Euskal Herria.

Així doncs, tots dos, autor i protagonista, clouen, en la seva respectiva dimensió, un cicle. I s’ho mereixen de totes totes. En Toni, lúcid, tenaç i sempre amb els prismàtics de la complexitat, perquè ho necessita, perquè hi toca i li toca. I perquè segur que cerca nous camins i ens sorprendrà amb noves paraules, músiques i reptes. L’Arnal-

do, rere la llarga espera i la sempre inacabada lluita per la justícia social, perquè té una cita amb la llibertat: la pròpia i la del seu poble.

Mentrestant, des de la memòria sempre adolorida i l'esperança mai vençuda, seguirem esperant Godot i esperant encara. Tantes coses. *Itxoiten*. Esperant.

Gràcies, Antoni.

Mila esker, Arnaldo.

DAVID FERNÀNDEZ

PRELUDI

El 21 de gener del 2000 l'esquerra abertzale institucional va evitar condemnar l'atemptat mortal contra el tinent coronel Pedro Antonio Blanco. Un cotxe bomba feia miques la vida d'un oficial d'intendència de Madrid, un militar de despatx de quaranta-set anys, pare de dos fills, que no tenia res a veure amb el conflicte basc. Havia tornat la barbàrie. El procés de distensió que havia començat amb la treva de Lizarra del 15 de setembre del 1998, la més llarga i esperançadora dels ja quaranta anys d'història d'ETA, saltava pels aires.

El rebuig és unànime, frontal, inapel·lable: a Madrid es manifesta un milió de persones; al País Basc, milers. La frustració pesa com una llosa, i l'objecte de totes les crítiques és Arnaldo Otegi, que ho viu entre abatut i empenyat, perquè fa dos anys va deixar a Lizarra tot el seu esforç i hi va empenyorar la seva paraula i la seva credibilitat. Està enrabiad, però no ha perdut ni la serenitat ni el

trempe: «*Ezerk ez du bakea oztopatuko!*», «Res no frenarà la pau!», m'etzibarà més tard amb una convicció que li surt de l'ànima. És el moment de la frustració, però també d'aplegar noves forces per iniciar el camí irreversible cap a la pau.

Arnaldo Otegi ha estat i és la persona més important i decisiva en la sortida d'ETA del cicle armat i en la consolidació de la pau basca. Queden enrere vuit-centes vint-i-tres víctimes mortals a mans d'ETA, tres-cents setanta-vuit militants de l'organització morts i milers d'empresonats. El pitjor any, set-cents seixanta-dos; l'any que menys, quatre-cents vuitanta-dos. En el moment de sortir aquest llibre, l'any 2015, fa cinc anys que ETA no mata i la pau ja és, afortunadament, irreversible. Abans d'Otegi, set-cents seixanta-cinc morts; després de Lizarra, del 2000 al 2010, cinquanta-vuit. La corba morbosa de les víctimes del terrorisme ha davallat fins a arribar al zero. S'ha acabat la violència.

Aquest llibre vol ser un retrat d'Arnaldo Otegi. El quadre, però, és impressionista. Formalment és una crònica, un gènere que ens allibera del llast de la història, de la precisió de la biografia canònica i de la mitologia oficial o autoritzada.

En aquestes pàgines hi ha un Arnaldo Otegi tal com jo

honestament el veig a partir del meu tracte amb ell i amb la gent que li és propera, complementat amb el seguiment periodístic que vaig fer durant vint-i-cinc anys en la meva corresponsalia política al País Basc. M'he pres alguna llicència, he escenificat situacions a partir de versions diverses; i al final, a l'últim capítol, fins i tot la llibertat d'arribar a la ficció, en aquell punt on la ficció limita amb la realitat.

El meu punt de vista, català i per tant, ni basc ni espanyol, m'ha permès sempre observar el conflicte des d'una distància crítica, tot i que sovint també m'he guanyat els retrets de la ultradreta, que m'ha trobat massa equidistant. La ultradreta considera que informar sobre els punts de vista d'ETA ja és ser d'ETA. El meu compromís ètic contra la violència és inequívoc, però cal compaginar-lo amb l'exigència deontològica per explicar-la en tota la seva cruesa.

He tractat molt Arnaldo Otegi, en aquests vint-i-cinc anys de corresponsalia política sobre el conflicte basc, primer des de l'*Avui* i *La Vanguardia*, i finalment al diari *Ara*. Conservo innumbrables notes de les meves trobades amb ell i deu hores de converses enregistrades. He comptat que, sumant els vuit llibres sobre el País Basc que he escrit, hi té cent cinquanta-sis referències; i que, entre 1998 i 2004, els anys del meu exercici professional durant els quals ell

és el portaveu i principal líder abertzale, surt dues mil nou-centes vint-i-sis vegades a les meves cròniques i entrevistes.

No és perquè sí: Arnaldo Otegi és la força de la pau.